

Gliwice, 16.05.2019

Recenzja

rozprawy doktorskiej Pani mgr Pauliny Kseni Stolarek

pt.: *Rola wybranych antyoksydantów w biodegradacji butylowych związków cyny przez mikroskopowy grzyb strzępkowy Metarhizium robertsii*

Przedstawiona do recenzji praca została wykonana pod kierunkiem promotora dr hab. Przemysława Bernata profesora nadzw. Uniwersytetu Łódzkiego.

I. Charakterystyka rozprawy

Rozprawę doktorską mgr P. Stolarek otwiera wykaz artykułów przedstawionych do oceny wraz ze spisem źródeł finansowania zrealizowanych prac. Dalej zamieszczone zostało krótkie wprowadzenie, w którym Doktorantka charakteryzuje butylowe związki cyny, podaje ich zastosowanie w przemyśle i przedstawia skutki wprowadzania tych związków do środowiska oraz powody uznania butylowych związków cyny za zanieczyszczenia długoterminowe. W tej części pracy wyjaśniony został też mechanizm toksyczności i bioakumulacji omawianych związków oraz przesłanki do podjęcia badań własnych poświęconych biodegradacji butylowych związków cyny przez grzyby strzępkowe.

Kolejny rozdział rozprawy to cele pracy, które zostały podane w punktach. Doktorantka w swoich badaniach postawiła przed sobą cele:

- optymalizację biodegradacji dibutylocyny przez grzyb *Metarhizium robertsii* IM 6519,
- analizę wpływu wybranych substancji o właściwościach antyoksydacyjnych na rozkład butylowych związków cyny przez szczep IM 6519,
- ocenę toksycznego oddziaływania di- i tributyllocyny na wybrane składniki lipidomu szczepu IM 6519 w/bez obecności witaminy C.

W następnym rozdziale Doktorantka przedstawiła w jaki sposób przeprowadziła badania prowadzące do realizacji poszczególnych celów wymienionych w poprzednim rozdziale i jakie uzyskała rezultaty oraz jakie wyciągnęła wnioski. Dla każdego celu badawczego oprócz opisu badań i uzyskanych wyników dołączone zostały właściwe artykuły powstałe w oparciu o uzyskane wyniki badań.

Podsumowanie rozprawy doktorskiej stanowi rozdział zawierający wnioski, a także opinię Doktorantki na temat wpływu uzyskanych wyników na rozwój dyscypliny oraz możliwości zastosowania w praktyce.

Zakończenie rozprawy stanowią natomiast streszczenia w języku polskim i angielskim, wykaz literatury i całkowity dorobek Doktorantki.

II. Zasadność podjętej tematyki

Doktorantka w swoich badaniach skupiła się na biodegradacji butylowych związków cyny przez mikroskopowy grzyb strzępkowy *Metarhizium robertsii*. Powody wyboru zarówno organicznych związków cyny jak i mikroorganizmu zdolnego do rozkładu omawianych związków Doktorantka omówiła w pierwszym rozdziale rozprawy zawierającym wprowadzenie do tematyki badań.

Do uzasadnienia podanego przez Doktorantkę warto dodać, że butylowe związki cyny mogą być z powodzeniem usuwane ze ścieków, wód i osadów ściekowych przy zastosowaniu ozonowania lub metod zaawansowanego chemicznego utleniania, np. fotokatalizy, procesu foto-Fentona, ozonowania wspomaganego promieniowaniem UV lub nadtlenkiem wodoru. Należy pamiętać jednak, że metody te choć bardzo skuteczne i szybkie, są znacznie droższe od metod biologicznych. Aktualnie poszukuje się nowych metod pozwalających z jednej strony na skuteczne eliminowanie ze środowiska mikrozanieczyszczeń o potencjale toksycznym, a z drugiej ograniczających do niezbędnego minimum stosowanie reagentów chemicznych. Dlatego podjęte przez Doktorantkę badania nad wykorzystaniem grzybów strzępkowych do biodegradacji butylowych związków cyny uważam za uzasadnione i istotne nie tylko z punktu widzenia poznawczego, ale również z powodu możliwości aplikacyjnych.

III. Walory pracy

Rozprawa doktorska mgr Pauliny Kseni Stołarek to cykl jednotematycznych artykułów wieloautorskich opublikowanych w renomowanych czasopismach naukowych o zasięgu międzynarodowym o IF powyżej 2. Łączny IF artykułów składających się na oceniany cykl to 13,094, a sumaryczna liczba punktów MNiSzW wynosi 130. Wynik ten uważam za bardzo dobry. Dodatkowo należy zwrócić uwagę, że Doktorantka uzyskała finansowanie na prowadzone przez siebie badania w postaci projektu finansowanego przez NCN oraz dwóch projektów finansowanych ze środków własnych Uczelni. Świadczy to o znacznej samodzielności Doktorantki w organizacji i prowadzeniu badań naukowych.

Analizując cele przyjęte w rozprawie doktorskiej, przeprowadzone badania i uzyskane wyniki za najistotniejsze osiągnięcia pracy uważam:

- wykazanie kometabolicznego rozkładu dibutylocyny, wykrycie hydroksylowanej monobutylocyny jako metabolitu pośredniego, wskazującego na udział monoooksygenaz cytochromu P450 w biodegradacji DBT. Wyniki prowadzące do powyższych wniosków opisane zostały w publikacji: Siewiera P., Różalska S., Bernat P.: Efficient dibutyltin (DBT) elimination by the microscopic fungus *Metarhizium robertsii* under conditions of intensive aeration and ascorbic acid supplementation. *Environmental Science and Pollution Research*, 2017, 24, 12118-12127;
- wykazanie przydatności witaminy C jako związku ograniczającego stres oksydacyjny i przez to przyspieszającego biodegradację MBT, odpowiedzialnej za powstawanie reaktywnych form tlenu i azotu; opisanie roli estronu i 17 β -estradiolu w usuwaniu reaktywnych form tlenu i braku ich pozytywnego wpływu na degradację DBT ze względu na inhibicję kompetycyjną monoooksygenaz cytochromu P450. Wyniki prowadzące do powyższych wniosków opisane zostały w publikacjach: Siewiera P., Różalska S., Bernat P.: Efficient dibutyltin (DBT) elimination by the microscopic fungus *Metarhizium robertsii* under conditions of intensive aeration and ascorbic acid supplementation. *Environmental Science and Pollution Research*, 2017, 24, 12118-12127; Siewiera P., Różalska S., Bernat P.: Estrogen-mediated protection of the organotin-degrading strain *Metarhizium robertsii* against oxidative stress promoted by monobutyltin. *Chemosphere*, 2017, 185, 96-104; Siewiera P., Bernat P., Różalska S., Długoński J.: Estradiol improves tributyltin degradation by the filamentous fungus *Metarhizium robertsii*. *International Biodeterioration & Biodegradation*, 2015, 104, 258-263;

- opisanie wpływu butylowych związków cyny na lipidom szczepu *Metarhizium robertsii* IM 6519 skutkującego zmniejszeniem płynności i przepuszczalności błon komórkowych, a także wykazanie pozytywnego wpływu witaminy C obecnej w podłożu hodowlanym na stan błon komórkowych grzyba *Metarhizium robertsii* poddanego działaniu butylowych związków cyny. Wyniki prowadzące do powyższych wniosków opisane zostały w publikacji: Siewiera P., Różalska S., Bernat P.: Lipidomic adaptations of the *Metarhizium robertsii* strain in response to the presence of butyltin compounds. *Biochimica et Biophysica Acta – Biomembranes*, 2019, 1861, 316-326.

IV. Uwagi

Praca została napisana poprawnym językiem z minimalną liczbą błędów. Kompozycja rozprawy, sposób przedstawienia omawianych zagadnień jest jasny i precyzyjny, nie nastęrcza problemów w śledzeniu myśli Autorki. Na podkreślenie zasługuje też szeroki wachlarz analiz i technik pomiarowych wykorzystanych w pracy. Przy generalnie bardzo pozytywnej ocenie przeprowadzonych badań i sposobu ich prezentacji, przedstawiona do oceny rozprawa nasuwa wymienione poniżej uwagi i komentarze.

Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z dnia 27 września 2017 r., Poz. 1789) w artykule 13. pkt. 2. mówi „Rozprawa doktorska może mieć formę ... spójnego tematycznie zbioru artykułów opublikowanych lub przyjętych do druku w czasopismach naukowych, ...”, a w punkcie 4 „Rozprawę doktorską może także stanowić samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej, jeżeli wykazuje ona indywidualny wkład kandydata przy opracowywaniu koncepcji, wykonywaniu części eksperymentalnej, opracowaniu i interpretacji wyników tej pracy, odpowiadający warunkom określonym w ust. 1.”. Ponieważ do ocenianej rozprawy doktorskiej nie zostały dołączone oświadczenia o wkładzie autorów publikacji w ich opracowanie, a w żadnej z publikacji Doktorantka nie jest autorką korespondencyjną, prosiłabym o szczegółowe wyjaśnienie podczas publicznej obrony, jaka była rola poszczególnych autorów w uzyskaniu wyników i przygotowaniu publikacji. Ponieważ aż trzy artykuły spośród czterech włączonych w cykl odwołują się w informacjach o finansowaniu do projektu, którego kierownikiem była Doktorantka, to zakładam, że jej rola w uzyskaniu wyników i przygotowaniu publikacji była wiodąca.

W pierwszym artykule, opublikowanym w *Environmental Science and Pollution Research* Doktorantka przedstawia optymalne warunki hodowli grzyba *Metarhizium robertsii* wskazując między innymi na rolę intensywnego napowietrzania w formowaniu grzybni rozproszonej o długich

strzępkach sprzyjającej lepszej wymianie masy w trakcie hodowli i podając jako optymalną wartość poziomu natlenienia minimum 20%. Ponieważ z zamieszczonej w artykule metodyki badań trudno jest wywnioskować dlaczego akurat taka wartość dla rozpuszczonego tlenu została przyjęta, to nasuwa się pytanie, czy optymalne stężenie tlenu rozpuszczonego zostało wyznaczone w osobnym doświadczeniu i czy stosowano różne intensywności napowietrzania w trakcie prowadzenia hodowli w bioreaktorze.

Komentarza wymaga pierwsze zdanie z rozdziału 3.5 *CAT and SOD activities* artykułu opublikowanego w *Chemosphere* (str.101). Wynika z niego, że z jednej strony tlen jest toksyczny dla organizmów tlenowych, a z drugiej strony wymagają one dostarczenia tlenu w dużej ilości do eliminowania butylowych związków cyny. Bez rozwinięcia tego stwierdzenia pozostaje ono sprzeczne wewnętrznie.

Otwarta w rozprawie pozostaje też kwestia jakie substancje pozostają po biodegradacji butylowych związków cyny przez grzyb *Metarhizium robertsii*, czy jest on zdolny do pełnej mineralizacji degradowanych związków i czy odpływ poreakcyjny jest bezpieczny ekotoksykologicznie.

V. Konkluzja końcowa

Swoją rozprawą doktorską Pani mgr Paulina Ksenia Stolarek udowodniła samodzielność w prowadzeniu badań naukowych. Zrealizowała dobrze zaplanowane badania nad biodegradacją butylowych związków cyny przez mikroskopowy grzyb strzępkowy *Metarhizium robertsii* oraz nad możliwością stosowania związków ograniczających stres oksydacyjny wywołany butylowymi związkami cyny. Przeprowadziła poprawną analizę uzyskanych wyników i właściwie sformułowała wnioski. Wykazała się także umiejętnością organizowania prac badawczych pozyskując środki na ich finansowanie oraz publikowania wyników w renomowanych czasopismach naukowych.

Dlatego uważam, że oceniana praca pt.: *Rola wybranych antyoksydantów w biodegradacji butylowych związków cyny przez mikroskopowy grzyb strzępkowy Metarhizium robertsii* spełnia wymagania Ustawy o stopniach i tytule naukowym i w związku z powyższym wnoszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

